

New age in potencial za upor

Martin Norčič

Povzetek

Gibanje *new age* je postalo eno izmed pomembnejših duhovnih gibanj sodobnega sveta, zaradi česar je pomembno analizirati njegove možne načine vplivanja na družbo. V tem članku bom zato najprej skozi analizo njegovih temeljnih prepričanj naznačil njegov pomen, zatem pa orisal iz njega izhajajoča politična prepričanja ter analiziral njihov potencial za spremembo družbe in trenutnega sistema.

Ključne besede: new age, okoljevarstvo, holizem, potrošništvo, individualizem

Summary

The *New Age* movement has become one of the more important spiritual movements of the modern world, making it important to analyze its possible effects on society. In this article, I first define its meaning by way of analyzing its fundamental beliefs. I then proceed with describing the political beliefs that follow from it so as to scrutinize the ability of these beliefs to effect social change.

Keywords: new age, environmentalism, holism, consumerism, individualism

Uvod

Tekom zgodovine človeštva so bila duhovna gibanja pogosto gonilo napredka in sprememb. V današnjem svetu postajajo nova duhovna gibanja vse bolj popularna, na kar kaže tudi dejstvo, da se v vsakdanjem govoru pogosto uporablja oznaka *new age*, ki družijo večino teh gibanj. Leta 2012 se je tako skoraj vsak peti prebivalec ZDA označil za duhovno, a ne religiozno osebo.¹ Pomemben del te skupine so prav pripadniki gibanja *new age*. Zaradi vse večje vplivnosti katerega se moramo vprašati, kako to vpliva na našo družbo, še zlasti ker njegovi pripadniki pričakujejo nastop nove dobe, ki gibanju daje njegovo ime. Zato si je potrebno ogledati temeljna prepričanja gibanja *new age* ter načine, kako ta vplivajo na vedenje tistih, ki jih sprejemajo, in se naposled še vprašati, kakšnih sprememb se lahko zaradi gibanja *new age* nadejamo.

Kaj je *new age*

Preden si ogledamo zmožnost gibanja *new age*, da temeljito spremeni družbo, je potrebno bolj konkretno opredeliti, kaj *new age* sploh je, kar je težavna naloga, saj je gibanje zelo raznoliko. Ena izmed najpomembnejših in najbolj razširjenih značilnosti *new agea* je prepričanje, da zapuščamo dobo, v kateri smo bivali do sedaj, in vstopamo v novo. To prepričanje temelji na astrologiji, po kateri dobi ribe, ki je doba krščanstva, sledi doba vodnarja, ki prinaša mir in harmoničen soobstoj vseh ljudi.² Ta s seboj prav tako prinaša spremembo mišljenja in reorganizacijo same zavesti. Novodobna zavest je namreč zavest kozmične enotnosti, ki vodi v opustitev vseh dualističnih ter razdiralnih svetovnonazorskih sistemov in v vzpostavitev novega, holističnega in monističnega pogleda na svet.³ Podporniki gibanja *new age* tako verjamejo, da je v svojih temeljih vse, kar obstaja, poenoteno; torej verjamejo v enotnost obstoječega.⁴ *New age* torej v sebi nujno vključuje željo po stvaritvi sveta, v katerem človeštvo, narava in duhovni svet skupaj delujejo tako, da drug drugemu koristijo in pomagajo.⁵

Holizem je potemtakem eno izmed temeljnih prepričanj gibanja *new age*, vpliva pa tudi na druga prepričanja njegovih privržencev ter oblikuje njihov način življenja.

1 Pew Research Center, »Religion and the Unaffiliated«.

2 Pat Collins, »New Age Spirituality«, str. 91.

3 Jack Finnegan, »The New Age Movement: A New Religion«, str. 353.

4 Collins, »New Age Spirituality«, str. 92.

5 David Spangler in William Irwin Thompson, *Reimagination of the World: A Critique of the New Age, Science, and Popular Culture: The Chinook Summer Conferences*, str. 57.

K novim duhovnim gibanjem namreč spada tudi priseganje na holistično skrb za zdravje, kar v tem gibanju ni razumljeno le kot skrb za ohranjanje zdravega duha v zdravem telesu. *New age* takšno skrb za zdravje vidi kot ključen del poti, ki vodi k odrešitvi posameznika in večji skrbi za Zemljo ter vse njene prebivalce. Tako se razkriva še ena značilnost obravnavanega gibanja, ki izvira iz njegovega holističnega svetovnega nazora: skrb za planet.⁶ To nas ne sme presenetiti, saj *new age* priznava enotnost obstoja. Ker je v svojem temelju vse eno, se zdi smiselno večjo skrb nameniti celotni naravi, tako živi kot neživi. Ludje v svet nismo vključeni samo kot njegovi sestavni deli, temveč tudi kot del enosti, ki združuje vse, kar obstaja. Škoditi obstoječemu bi torej pomenilo škoditi tudi samemu sebi, zato k prepričanjem, v katere verjame *new age*, sodi tudi skrb za okolje. Duh gibanja *new age* odgovarja na izzive sedanjosti, s tem ko si na te izzive prizadeva odgovoriti na način, ki minimizira možnost našega uničenja.⁷

Rušenje meja med materialnim in duhovnim svetom v sodobnih spiritualnih gibanjih se kaže tudi skozi njegovo naravnost k panteizmu. Gibanja, ki spadajo v *new age*, namreč Boga razumejo kot energijo, ki preveva celoten svet. Bog tako ne more biti posebljen ali individualiziran in ni viden kot stvaritelj. Boga more vsak posameznik najti v samem sebi, in sicer tako, da premaga svojo lastno nevednost in se ozave lastnih božanskih atributov. S tem je posamezniku omogočeno, da premaga ločitev materije in duha oziroma duha in sebstva.⁸ To prepričanje je kaže, da je eden izmed temeljev gibanja *new age* ravno vera v svetost posameznika ali celo indentičnost posameznika z Bogom, zaradi česar gibanje sprejema tudi mnoge vrednote, za katere naj bi se zavzemal Zahod. Mednje lahko prištejemo svobodo, enakost in samoodločanje.⁹ Panteizem potemtakem samo zasidra skrb za okolje v prepričanja gibanja *new age*, saj bi škodovanje okolju pomenilo tudi škodovanje Bogu, v katerem je udeležen tudi vsak posameznik.

Naposled lahko omenimo, da je gibanje *new age* tudi eklektično, ker izbira med aspekti drugih svetovnonazorskih sistemov in vase vključi tiste, ki mu ustrezajo, zaradi česar je tudi sinkretistično, saj različna verovanja združuje v nove sisteme. Prav tako je navadno pelagijsko in gnostično, saj zavrača doktrino izvirnega greha in trdi, da je človeštvo v temelju dobro. To pomeni, da lahko svetost doseže brez zunanje pomoči in poudarja doseganje višjih, kvazimističnih oblik zavesti.

6 Finnegan, »The New Age Movement«, str. 354.

7 Spangler in Thompson, *Reimagination of the World*, str. 57.

8 Collins, »New Age Spirituality«, str. 93.

9 Hugh B. Urban, »The Cult of Ecstasy: Tantrism, the New Age, and the Spiritual Logic of Late Capitalism«, str. 277.

Iz raznolikosti gibanja *new age* izvira še njegovo nasprotovanje avtoritarizmu, saj za poglobljanje v notranjo resnico, ki biva v vsakem človeku, avtoriteta, ki bi ljudi vodila po tej poti, ni potrebna.¹⁰ Gibanje je proti avtoritarizmu naravnano tudi zaradi prepričanja, da se resnica posamezniku lahko razkrije na različne načine in preko različnih posrednikov. Raznovrstnost načinov razkrivanja resnice in epistemološki individualizem tako v srce *new agea* vsajata vzvišen status posameznika.¹¹ Pri razkrivanju resnice pa se *new age*, vsaj do določene mere, poskuša predstaviti nekoliko bolj znanstveno. Onkraj dosega znanosti si namreč njegovi pripadniki prizadevajo za to, da najdejo znanstvene podlage, s katerimi bi lahko pojasnili okultne pojave.¹² Čeprav lahko nanizamo nekaj značilnosti, ki načeloma združujejo različne veje gibanja, je treba priznati, da je v temelju še vedno nedoločljivo, kompleksno, fleksibilno in da ga je težko v celoti zaobjeti.¹³ To so aspekti gibanja, ki ga morda najbolj določajo, vendar nas to ne sme odvrniti od analize prepričanj *new agea* kot celote, saj so vse njegove veje del istega drevesa, njegovi sadeži pa krojijo našo sedanost – in zato terjajo kritičen pretres.

Politična prepričanja gibanja *new age*

Treba se je vprašati, kakšne politične ideologije se lahko razvijejo iz pravkar opisanih temeljev svetovnega nazora gibanja *new age* in kakšen potencial imajo te ideologije za vzpostavitev sistema, ki je boljši ali vsaj drugačen od sedanjega? Najprej je potrebno določiti, ali gibanje *new age* v svojih pripadnikih vzbuja individualistična ali kolektivistična prepričanja, saj ta razlika vpliva na ves nadaljnji razvoj njihovih političnih prepričanj. Zdi se, da bi morala biti posledica holističnega pogleda na svet (torej pogleda, ki združuje božanski, naravni in človeški svet) večja mera individualizma tistih, ki sprejemajo ta svetovni nazor.¹⁴ Ta namreč pripisuje velik pomen posamezniku in njegovemu lastnemu sebstvu. Posameznik je odgovoren za to, da preseže samega sebe in doseže razsvetljenje. Zato se zdi intuitivno, da *new age* v svojih privržencih vzbuja individualizem, kar ga razlikuje od religij, ki ne temeljijo na holističnem pogledu na svet, saj se naslanjajo na tradicijo, vrednote, kot je poslušnost, in poudarjajo vlogo skupnosti.¹⁵ Sicer bi holizem lahko

10 Collins, »New Age Spirituality«, str. 95.

11 Urban, »The Cult of Ecstasy«, str. 276.

12 Simon Hajdini, »Okultizem voha: od Fliessa in Freuda do Rilkeja in Süskinda«, str. 144.

13 Finnegan, »The New Age Movement«, str. 351.

14 Miguel Farias in Mansur Lalljee, »Holistic Individualism in the Age of Aquarius: Measuring Individualism/Collectivism in New Age, Catholic, and Atheist/Agnostic Groups«, str. 277.

15 *Ibid.*, str. 277–278.

new age vodil do tega, da bi gibanje sprejelo večjo mero kolektivistično naravnanih prepričanj, saj poenotenost vsega, kar obstaja, pomeni tudi poenotenost vseh ljudi. Zato je še toliko bolj zanimivo, da se gibanje osredotoča prav na *posameznika* in njegovo odgovornost, da doseže razsvetljenje.

Na slednje kažejo tudi empirične raziskave individualizma v gibanju *new age*, ki potrjujejo, da je to gibanje v primerjavi s tradicionalnimi religijami, kot je na primer katolištvo, bolj individualistično. Prav tako nam te raziskave pokažejo, da se individualizem gibanja *new age* razlikuje od individualizma tistih, ki se ne identificirajo z nobeno religijo ali duhovnim gibanjem.¹⁶ Glede na našo dosedanje analizo teorije, ki kroji gibanje *new age*, prva izmed teh trditev ni posebej presegnetljiva. Druga trditev pa je ključna za to, da lahko upravičimo ločeno obravnavo gibanja *new age* in njegove zmožnosti, da deluje kot gonilo družbenih sprememb. V primeru, da se to ne bi razlikovalo od sekularnih skupin, bi lahko govorili le o vplivu sekularizacije na zmožnost družbe za spremembo, brez potrebe po ločeni analizi gibanja *new age*. Za ločevanje sekularnih in sodobnih duhovnih skupin lahko torej rečemo, da individualizem, prisoten pri prvih, ni enak tistemu, ki je prisoten pri drugih. V gibanju *new age* posameznik sebe vidi kot del večje celote, s katero je posledično na globoki ravni tudi povezan. Narava te povezave je zelo osebna in abstraktna. Po drugi strani pa je individualizem sekularnih ljudi bolj družbeno in manj duhovno pogojen.¹⁷ Privrženci gibanja *new age* zato le poredko in mukoma tvorijo dolgotrajne skupnosti, medtem ko so religije in sekularne skupine na to nalogo bolj pripravljene.¹⁸ Zaradi netradicionalnosti in eklektičnosti gibanja namreč večina ljudi po vsej verjetnosti ne bo vzgojena tako, da bo sprejela *new age* prepričanja. Kljub temu lahko gibanje *new age* svoja prepričanja širi preko prodaje izdelkov. Dandanes je to gibanje dejansko postalo bolj podobno tržni znamki, saj se uporablja za prodajo širokega spektra izdelkov, med katerimi so tudi knjige in video vsebine.¹⁹ Te so seveda zmožne širiti ideje gibanja, a prodaja blaga je precej bolj majav temelj za gibanje kot tradicija ali religija.

Onkraj povezave med individualizmom in gibanjem *new age* se lahko posvetimo še konkretnim političnim prepričanjem njegovih privrženecv. Ta so prav tako eklektična in izvirajo iz mnogih, pogosto nasprotujočih si ideologij. Posledično je politične tokove gibanja *new age* kot celote težko dokončno opredeliti, kar med drugim pomeni, da se pri tej nalogi ne moremo zanašati na standardno razdelitev

16 *Ibid.*, str. 287.

17 *Ibid.*, str. 287–288.

18 *Ibid.*, str. 288.

19 Urban, »The Cult of Ecstasy«, str. 277–278.

politike na levi in desni pol, saj se *new age* takšnemu razlikovanju izmika.²⁰ Kljub temu lahko izpostavimo trende, ki so skupni različnim vejam gibanja *new age*, in pa miselne sisteme, ki so navdihnili gibanje kot celoto. Na prvi pogled se politične ideologije, ki izvirajo iz *new agea*, zdijo kontradiktorne, toda njihovi zagovorniki bi trdili, da je to res samo, če nanje gledamo iz zornega kota, ki celotno polje politike razdeli le na desni in levi pol.²¹ Do neke mere je ta trditev resnična, že zaradi velikosti gibanja in njegove raznolikosti, toda kljub temu se posamezna politična prepričanja pripadnikov gibanja ne upirajo delitvi na levo in desno stran političnega spektra.

Glede na eklektično naravo gibanja *new age* je zato morda najprimerneje, da si ogledamo ravno posamezna politična prepričanja tega gibanja in jih razvrstimo glede na bližino obema skrajnima poloma političnega spektra. Četudi bi se zagovorniki gibanja tej delitvi upirali, pa je ta še vedno tista, skozi katero najpogosteje osmišljamo politiko, zaradi česar je ta najbolj razumljiva največjemu številu ljudi in s tem tudi precej koristna. Tako lahko trdimo, da je tudi politična prepričanja gibanja *new age* do neke mere smiselno interpretirati prek delitve na levo- in desno-liberalna prepričanja, saj jih lahko tako približamo navadnemu političnemu diskurzu in poskrbimo za njihovo večjo razumljivost. Leva stran tega spektra se načeloma denimo zavzema za radikalno enakost spolov in odpravo patriarhata. To prepričanje ima še posebno močno veljavo v neopoganskih skupinah, v katerih imajo ženske pogosto nadrejen položaj napram moškim.²² Mnogi neopogani zato zavračajo krščanstvo in druge religije, saj so te za njih neodpravljivo patriarhalne narave. V ta namen obstaja v neopoganstvu dokaj močna tendenca, ki si prizadeva rekonstruirati predkrščansko in s tem tudi predpatriarhalno obliko duhovnosti.²³

Prav tako je ključen aspekt gibanja *new age* skrb za okolje in zavzemanje za zaščito narave.²⁴ Ekološka osveščenost izvira iz prej omenjenega prepričanja v povezanost vsega obstoječega. Skrb za naravo ima v gibanju *new age* torej poleg politične še duhovno raven. Poleg tega se sledilci *new age* političnih ideologij navadno zavzemajo za zakonodajo, ki omejuje rast prebivalstva, saj so prepričani, da ima Zemlja preveč prebivalcev.²⁵ Skrb za omejitev rasti prebivalstva lahko prav tako

20 Richard Kyle, »The Political Ideas of the New Age Movement«, str. 832.

21 *Ibid.*, str. 833.

22 *Ibid.*, str. 834.

23 Alleyn Diesel, »Womanspirit«, str. 71–72.

24 Kyle, »The Political Ideas«, str. 834.

25 *Ibid.*

povežemo s skrbjo za naravo, saj se ukrepi, ki se jih sprejema s tem namenom, pogosto opravičujejo s skrbjo za naravne vire in podobno. Tako lahko vidimo, da imajo ekološko obarvana opravičila za sprejemanje dokaj problematičnih ukrepov pomembno mesto v gibanju *new age*. Osredotočanje na povečevanje števila prebivalcev in poskus omejitve te rasti namreč navadno izvira iz predsodkov in le odteguje pozornost od ukrepov, ki bi učinkovito varovali okolje.

New age prav tako večinoma podpira neomejen dostop do splava, nasprotuje monogamiji in prevladi heteronormativnosti ter tradicionalnim spolnim vlogam. Poleg tega se privrženci tega gibanja zavzemajo za odpravo vseh »zakonov, ki ustvarjajo kriminalna dejanja brez žrtev«, s čimer mislijo zakonodajo, ki prepoveduje proizvodnjo in prodajo drog, in zakone, ki prepovedujejo prostitucijo.²⁶ Ta prepričanja lahko povežemo s prej omenjenim osredotočanjem na razkrivanje resnice, ki se nahaja v vsakem izmed nas, tako pa za njeno uvidenje ni potrebna nobena zunanja avtoriteta. Posameznik je potemtakem tisti, ki določa kako živi svoje življenje, ne pa zunanja avtoriteta. Če je namreč zmožen odkriti najgloblje resnice, mora biti sposoben tudi odkriti najboljši način, kako živeti svoje življenje.

Omenili smo že, da se *new age* v nekaterih pogledih zgleduje tudi po liberalni desnici, kar se kaže predvsem v njegovem nasprotovanju obširnemu državnemu aparatu in tem, kar dojema kot prekomerno birokratizacijo političnih ukrepov in sistemov. Privrženci gibanja *new age* se zavzemajo za večjo mero decentralizacije in lokalizacije političnega sistema. Poleg tega *new age* poudarja samozadostnost posameznikov in daje velik pomen osebni svobodi. Zato centralizirana država ni sprejemljiv način organiziranja, saj mora družba temeljiti na voluntarizmu, torej na posameznikih, ki se med seboj prostovoljno povezujejo, vendar niso združeni v entiteti, ki bi jo lahko imenovali država.²⁷ To dejstvo se sprva lahko zdi presemetljivo, saj je v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja gibanje *new age* energijo vnašalo predvsem v gibanja na levi strani političnega spektra. A danes tudi mnoge desničarske skupine, zlasti tiste skrajnejše, uporabljajo osamljenost, ki jo je med drugim ustvarila pandemija, da kujejo zaveznitstva s skupinami iz gibanja *new age*.²⁸ Vsa ta prepričanja lahko povežemo z večjo mero individualizma, ki je bila predstavljena prej. Ta se očitno povezuje z osredotočanjem na samozadostnost posameznikov in na individualno svobodo, saj so ravno individualistična prepričanja tista, ki človeka vodijo v oddaljitev od drugih in v dajanje prednosti doseganju svojih lastnih ciljev, pred cilji skupine, ko se ti s prvimi ne skladajo. Za

26 *Ibid.*, str. 834–835.

27 *Ibid.*, str. 836.

28 Michael A. Peters, »New Age Spiritualism, Mysticism, and Far-right Conspiracy«.

primer takšnega vedenja lahko navedemo odpor, ki so ga med pandemijo mnogi, med njimi tudi pripadniki gibanja *new age*, čutili do nošenja mask in cepljenja, kljub vsem dokazom, ki so kazali, da bi ti ukrepi družbi koristili.

Ključen del političnega programa *new age* je tudi zavzemanje za globalno enotnost, s čimer mislimo poenotenje celotnega človeštva in stvaritev globalne družbe, čeprav med posamezniki znotraj gibanja prihaja do nestrinjanj glede tega, kako naj bi bil ta cilj dosežen.²⁹ Kot izvor tega prepričanja lahko zopet navedemo duhovno prepričanje v enotnost vsega, kar obstaja, kar pomeni, da bi bilo sledeč tem premisam edino smiselno prizadevati si za bolj poenoteno človeštvo. Toda prepričanje, ne samo da zmoremo razviti politični sistem, ki bi ustrezal celotnemu svetu, temveč tudi da si moramo za udejanjenje takšnega sistema prizadevati, lahko povežemo tudi s sekularnimi načini mišljenja. To prepričanje se namreč sklada s prepričanjem, da smo z liberalno demokracijo razvili najboljši možni sistem. Takšen svetovni nazor se seveda ne more upreti globalnemu kapitalističnemu sistemu, saj predpostavlja, da nas je ta sistem pripeljal do konca zgodovine. Zato lahko sklepamo, da se tudi *new age* temu sistemu ni zmožen konkretno upreti. Vendar ima sledenje globalni družbi tudi bolj praktičen aspekt. Zastopniki teh prepričanj tako izpostavljajo mnoge krize, s katerimi se človeštvo srečuje in ki vplivajo nanj kot celoto. Potemtakem si je smiselno prizadevati za večjo povezanost človeštva, saj se lahko tem krizam (na primer podnebni) zoperstavimo le združeni, v nasprotnem primeru bomo skupaj pogubljeni.³⁰ David Spangler zato vzpostavitev planetarne kulture označi za ključen aspekt gibanja, vendar s tem ne misli nujno vzpostavitev svetovne vlade, ki bi imela oblast nad celotno Zemljo.³¹

Vidimo lahko torej, da ima prizadevanje za globalno družbo tako duhoven kot praktičen aspekt, kar je po vsej verjetnosti prispevalo k veljavi, ki ga ima to prepričanje znotraj gibanja *new age*. Toda s tem o gibanje zaide v protislovje s trenutno politično sliko sveta, ki temelji na nacionalnih državah. Te so v kontekstu *new agea* razumljene kot zastarel koncept, ki se mora umakniti novemu svetovnemu red povezanost in enotnosti. Nacionalne države so v primerjavi z lokalnimi ali regionalnimi skupnostmi videne kot nenaravne.³² Na tej točki velja omeniti, da se lokalizem, ki ga izraža *new age*, v veliki meri sklada s prepričanji, ki jih izražajo skrajno desne ideologije, predvsem tiste, ki so obarvane bolj libertarno. Kar je specifično gibanju *new age* je, da na nacionalne države gleda kot na poganjek

29 Kyle, »The Political Ideas«, str. 840.

30 *Ibid.*, str. 841.

31 Spangler in Thompson, *Reimagination of the World*, str. 57.

32 Kyle, »The Political Ideas«, str. 842.

kartezijansko-newtonskega svetovnega nazora, ki je svet razdelil intelektualno, medtem ko je so nacionalne države to delitev prenesle v politično sfero.³³ Tako lahko opazimo tudi vpliv individualizma in skepse do zunanjih avtoritet na gibanje *new age*. Posameznik lahko svoje osebne cilje in razsvetljenje najbolj zasleduje v lokalnih skupnostih, kjer bo po vsej verjetnosti deležen večje mere svobode, saj je znotraj nacionalne države veliko bolj verjetno, da bodo njegovi cilji drugotnega pomena v primerjavi s cilji države ali nacije.

Gibanje *new age* v danes v znatni meri podleglo skrajno desničarskim prepričanjem. Po eni strani se povezuje z desničarskimi, libertarnimi skupinami, kar se kaže predvsem preko njegove podpore lokalizmu. Po drugi strani pa med mnogimi oblikami ekstremnega nacionalizma in *new agea* obstaja zavezništvo, ki se kaže v tem, da te skupine državo pojmujejo preko religioznih ali duhovnih idej in hkrati uporabljajo simbole sovražnosti.³⁴ Političnih idej, ki jih izraža *new age*, zato ne moremo opazovati samih po sebi, saj so tudi te ideje odvisne od časa, v katerem se pojavljajo, in se z njim spreminjajo.

Zmožnost gibanja *new age* za izboljšanje družbe

Verjetno je torej, da si bo gibanje *new age* prizadevalo družbo preobraziti in v podobo, ki se sklada z njegovimi ideali. Da bi ugotovili, kakšna ta družba je, si lahko najprej ogledamo, kakšen vpliv imajo ti ideali na obnašanje njihovih privržencev. Vprašajmo se torej, kako socialno angažirani so sledilci gibanja *new age* v primerjavi s preostalimi deli družbe, najsi bodo religiozni ali ne. Sledilci novih oblik duhovnosti izkazujejo manjšo raven socialne angažiranosti kakor privrženci tradicionalnih religij, pa čeprav je ta razlika – z izjemo vključevanja v prostovoljne dejavnosti – dokaj majhna. Kot socialno angažiranost razumemo prostovoljno delo, članstvo in prispevanje denarja dobrodelnim organizacijam. Glede na prej vzpostavljeno povezavo med gibanjem *new age* in individualizmom, ki ga ta v svojih privržencih vzbuja, so te ugotovitve pričakovane. *New age* ima zato v primerjavi s tradicionalnimi religijami manjšo organizacijsko sposobnost. Posledično lahko svoje privržence le s težavo spodbudi v dejavnosti, ki vplivajo na družbene spremembe. Čeprav *new age* prepričanja v svojih sledilcih ustvarjajo občutek povezanosti, se ta nanaša večinoma na svet nasploh. S tem občutkom je povezana tudi njihova naklonjenost dobrodelnosti, vendar občutek povezanosti s stvarstvom ni dovolj, da bi jih spodbudil k prostovoljnemu delu ali

33 *Ibid.*, str. 842.

34 Peters, »New Age Spiritualism«.

podobnim dejavnostim. Potrebno je omeniti tudi, da se kljub temu pripadniki gibanja *new age* v primerjavi s tradicionalno religioznimi skupinami in sekularnimi skupinami pogosteje vključujejo v organizacije, ki si prizadevajo za zaščito okolja, mir in pravice živali.³⁵ S to hipotezo se sklada tudi vključenost sledilcev idealov gibanja *new age* v dejavnosti, ki si prizadevajo za zaščito okolja in podobne cilje, saj je ta skrb povezana s temeljnimi prepričanji gibanja, ki oblikujejo njegov celotni svetovni nazor.

Naposled moramo *new age* primerjati še s sekularnimi skupinami. Glede socialne angažiranosti lahko rečemo, da privrženci gibanja *new age* izkazujejo manjšo mero socialne angažiranosti v primerjavi z religioznimi skupinami, medtem ko so si s sekularnimi skupinami v tem oziru dokaj podobni ali nekoliko bolj angažirani od njih. Poleg tega so okoljevarstvene organizacije in organizacije, ki se borijo za mir in živalske pravice iz tega zaključka izvzete, saj so v njih pripadniki gibanja *new age* bolj aktivni kot pripadniki tradicionalnih religij in sekularnih skupin ljudi.³⁶ Na prvi pogled se morda zdi, da ta zaključek namiguje na pozitivno povezavo med sprejemanjem *new age* prepričanj in zmožnostjo skupin, ki v ta prepričanja verjamejo, za doseganje pozitivnih družbenih sprememb. Čeprav *new age* morda nima iste zmožnosti tvorjenja organiziranih skupin kot tradicionalne religije, pa je vseeno sposoben spodbuditi svoje sledilce k dobronamernosti in k sodelovanju v nekaterih skupinah, ki se borijo za izboljšanje družbe. Zdi se torej, da je *new age* še daleč od tega, da bi bil zmožen doseči večje spremembe na družbeni ravni. Za to je namreč potrebno tvoriti dolgotrajne skupine, ki so odporne na zunanje pritiske, za kar *new age* prepričanja niso primerna. Ta v svojih sledilcih vzpodbujajo osredotočenost nase, saj lahko le tako posameznik doseže razsvetljenje. Šele ko bo vsak posameznik dosegel razsvetljenje sam zase, bo po *new age* prepričanjih tudi družba pripravljena na temeljite spremembe. Na tej točki lahko v gibanju *new age* zaznamo znatno mero notranje napetosti, saj promovira individualizem in osredotočanje na samega sebe, kot sredstvo za spremembo družbe. Toda individualizem kvečjemu ljudi od družbe odvraca, kar pomeni, da jih odvraca od poskusa spremembe družbe. Tudi če vsak posameznik svoje lastne sposobnosti razvije do njihovega zenita, to še ne pomeni, da bo družba boljša.

Za primerno in točno oceno zmožnosti gibanja *new age* za spodbujanje pozitivnih družbenih sprememb moramo omeniti tudi njegovo predajo interesom kapitala. Dandanes je namreč velik del tega gibanja na videz popolnoma drugačen kot je bil v šestdesetih letih 20. stoletja, ko so različne skupine, med njimi pripadniki

35 Joantine Berghuijs, Cok Bakker in Jos Pieper, »New Spirituality and Social Engagement«, str. 789.

36 *Ibid.*, str. 789–790.

gibanja *new age*, zavračale tako imenovani materializem, oziroma potrošništvo. V nasprotju s tem prepričanjem se je *new age* v današnjem času preusmeril v povečevanje materialne blaginje, modernosti in samega kapitalizma. Čeprav so tendence, ki so nakazovale ta premik, obstajale že prej, pa je *new age* največjo preobrazbo doživel v osemdesetih letih 20. stoletja. Takrat je cela vrsta miselnih voditeljev tega gibanja, kot so na primer Sondra Ray, Shirley MacLaine in Bhagwan Shree Rajneesh, začela promovirati združitev duhovnosti in finančnega uspeha. Prav ta premik je celotno gibanje preobrazil v tržni fenomen, ki ga mnogi uporabljajo za prodajo širokega nabora tržnega blaga, od knjig, zdrave prehrane, prehranskih dodatkov, kristalov pa do amuletov in mnogo drugega.³⁷ V tem oziru usoda gibanja *new age* ni edinstvena, saj so se tudi njemu predhodna gibanja, izpostavimo lahko predvsem hipije šestdesetih let prejšnjega stoletja, spremenila v potrošniški trend in potonila na raven subkulture.³⁸

Potrošništvo se na prvi pogled zdi popolnoma nasprotno temeljnim prepričanjem gibanja *new age*. Vedno znova smo namreč poudarjali pomembno vlogo, ki jo v gibanju *new age* igra skrb za okolje, pri čemer je potrošništvo ravno pojav dobe, v kateri je obseg človekovega vpliva na okolje znan, ki je v veliki meri odgovoren za nezadovoljive rezultate na tem področju – ne samo znotraj gibanja *new age*, temveč na ravni celotne družbe. Potrošništvo seveda ni izoliran pojav, pač pa le eden od simptomov sedanjega kapitalističnega gospodarskega sistema. V tem oziru se tako dandanes ne moremo zanašati na gibanje *new age* in od njega ne moremo pričakovati korenitih sprememb sistema, saj njegovi voditelji danes učijo, da sta delovanje in uspeh znotraj sedanjega sistema upravičena. *New age* danes ne uči le, da z materialistično potrošnjo ni nič narobe, temveč svoje privržence tudi usmerja na poti do uspeha znotraj obstoječega sistema.³⁹ Zaradi tega ne preseneča, da velik del gibanja predstavljajo delavnice, v okviru katerih učitelji učence učijo, kako doseči materialno blaginjo in uspeh znotraj obstoječega političnega in gospodarskega sistema. A čeprav voditelji teh delavnic uporabljajo mnoge ideje, ki so ključne za *new age*, na teh delavnicah ni nič novega, saj njihovi voditelji le širijo že ustaljeno potrošniško kulturo.⁴⁰

Na tej točki se lahko vprašamo: kako bi se razvilo gibanje *new age*, če bi se bolj zgledovalo po svoji zgodovini – torej po gibanjih, iz katerih se je, vsaj v nekaterih ozirih, razvilo? V mislih imamo seveda teozofijo, ki je v veliki meri vplivala

37 Urban, »The Cult of Ecstasy«, str. 277–278.

38 Spangler in Thompson, *Reimagination of the World*, str. 101.

39 Urban, »The Cult of Ecstasy«, str. 278.

40 Spangler in Thompson, *Reimagination of the World*, str. 52.

na kasnejše gibanje *new age*. To se je zgodilo predvsem preko Alice Bailey, ki je gibanju zapustila pridih okultnega elitizma. Nekateri zastopniki gibanja *new age* tako verjamejo, da bodo ob nastopu nove dobe zaradi domnevno večje povezanosti s svojo lastno božanskostjo Zemlji zavladata duhovno napredna bitja.⁴¹ Elite so tako uvrščene na vrh hierarhije človeštva, kar pomeni, da je najbolj smiselno, da zvladajo planetu. Vendar pa za to, da je gibanje zavilo v to smer, ne moremo kriviti le Alice Bailey, saj se je teozofija kot taka razvila kot elitistični odgovor na popularno in bolj demokratično naravnano spiritualistično gibanje. Zgodnja teozofija je bila torej poskus reformiranja tega gibanja od zgoraj, s čimer so si njegovi voditelji prizadevali množice navadnih ljudi dvigniti iz tega, kar so sami dojemali kot duhovno vulgarnost.⁴² Tako lahko opazimo še en aspekt gibanja *new age*, ki mu onemogoča, da bi bil gonilo korenitih sprememb. Hierarhije, ki v svoj vrh uvrščajo le majhno število posameznikov, medtem ko so jim vsi drugi podrejeni, so namreč dokaj podobne hierarhijam, ki že tako ali tako vladajo v svetu, v katerem sta oblast in vpliv skoncentrirana v rokah maloštevilnih. Z nastopom nove dobe naj bi torej planetu zavladata elita naprednih duhovnih bitij, ki so blizu lastni božanskosti. V to skupino se uvrščajo tudi bitja in osebe, kakršna sta Lucifer ali Kristus. Benjamin Creme, eden od učencev Alice Bailey, je zato govoril o neizogibni vrnitvi Kristusa, ki naj bi svet rešil njegovih tegob.⁴³ Seveda prepričanje, da se bo Kristus vrnil na Zemljo ne pripada izključno gibanju *new age*. To ni niti izvor tega prepričanja, niti niso njegovi pripadniki najštevilnejša skupina ljudi, ki Kristusovo vrnitev pričakujejo. Vendar je *new age* kljub temu to prepričanje preobrazil in prilagodil tako, da se sklada s prepričanjem o spiritualni eliti, ki bo v prihodnosti zavladata svetu. Edino smiselno pa je, da tej eliti pustimo vladati, saj naj bi bila ta zmožna ustvariti boljši svet. Ideja duhovnih elit zato daje voditeljem novega sveta, ki naj bi nastal pod vplivom gibanja *new age*, še veliko mero legitimnosti, saj svoj nadrejeni položaj lahko upravičijo s svojo bližino do lastne božanskosti. Seveda razglašanje lastne bližine določenemu božanstvu ali božanskemu principu lahko posamezniku ali skupini legitimacijo prinese samo med tistimi, ki priznavajo superiornost te božanske entitete. Takšno prepričanje tako ne samo ohranja hierarhije sedanjosti, temveč jih lahko potencialno samo še bolj utrdi, saj jim ponudi nov način legitimacije, vsaj v očeh že prepričanih, na katerega se do sedaj njihovi zagovorniki niso mogli zanašati.

41 Kyle, »The Political Ideas«, str. 839–840.

42 Stephen Prothero, »From Spiritualism to Theosophy: 'Uplifting' a Democratic Tradition«, 198.

43 Kyle, »The Political Ideas«, str. 839–840.

Zaključek

Vidimo lahko torej, da *new age*, že zaradi svojih temeljnih prepričanj ni zmožen družbe konkretno spremeniti. Ni namreč zmožen tvoriti dolgotrajnih in trdnih skupnosti, ki so za ta podvig potrebne. Ravno nasprotno, *new age* kvečjemu spodbuja le še večjo mero fragmentacije. Zaradi tega je gibanje hitro podleglo zahtevam kapitala, kar je posledica tudi tega, da *new age* sprejema mnogo predpostavk, ki tvorijo trenutno prevladujoče ideologije. Zato danes oznaka *new age* le redko predstavlja kaj več kot le oglaševalsko taktiko, ki jo širok nabor ljudi uporablja le za doseganje dobička, povečuje le še denar in posameznika. *New age* dandanes torej ni nič drugega kot veleblagovnica, katero njeni lastniki našemljajo v tempelj. Zato bi lahko sklepali, da se mora *new age* vrniti k svojim koreninam, da se lahko zoperstavi trenutnemu stanju sveta. Toda analiza prepričanj, ki oblikujejo *new age*, je pokazala, da to gibanje niti v svoji izvirni obliki ni najbolj prilagojeno spodbujanju družbenih sprememb. Zametki nagnjenosti gibanja *new age* k individualizmu in zasledovanju zaslužka namreč segajo že v njegove najzgodnejše dni. Zato je morda najprimerneje zaključiti, da bi moral *new age* preživeti dokaj konkretne spremembe, če bi želel *statusu quo* pokazati zobe.

Viri in literatura

- Berghuijs, Joantine, Cok Bakker in Jos Pieper. »New Spirituality and Social Engagement«. *Journal for the Scientific Study of Religion* 52, št. 4 (2013): str. 775–792.
- Collins, Pat. »New Age Spirituality«. *The Furrow* 49, št. 2 (1998): str. 91–97.
- Diesel, Alleyn. »Womanspirit«. *Agenda*, št. 19 (1993): str. 71–75.
- Farias, Miguel, in Mansur Lalljee. »Holistic Individualism in the Age of Aquarius: Measuring Individualism/Collectivism in New Age, Catholic, and Atheist/Agnostic Groups«. *Journal for the Scientific Study of Religion* 47, št. 2 (2008): str. 277–289.
- Finnegan, Jack. »The New Age Movement: A New Religion«. *The Furrow* 43, št. 6 (1992): str. 351–359.
- Hajdini, Simon. »Okultizem voha: od Fliessa in Freuda do Rilkeja in Süskinda«. *Problemi* 60, št. 7–8 (2022): str. 141–170.
- Kyle, Richard. »The Political Ideas of the New Age Movement«. *Journal of Church and State* 37, št. 4 (1995): str. 831–848.
- Peters, Michael A. »New Age Spiritualism, Mysticism, and Far-right Conspiracy«. *Educational Philosophy and Theory* 55, št. 14 (2023): str. 1608–1616.

- Prothero, Stephen. »From Spiritualism to Theosophy: 'Uplifting' a Democratic Tradition«. *Religion and American Culture* 3, št. 2 (1993): str. 197–216.
- »Religion and the Unaffiliated«. *Pew Research Center*, 9. 10. 2012. Dostop 22. 5. 2025. <https://www.pewresearch.org/religion/2012/10/09/nones-on-the-rise-religion/>.
- Spangler, David, in William Irwin Thompson. *Reimagination of the World: A Critique of the New Age, Science, and Popular Culture: The Chinook Summer Conferences*. San Francisco: Harper San Francisco, 1991.
- Urban, Hugh B. »The Cult of Ecstasy: Tantrism, the New Age, and the Spiritual Logic of Late Capitalism«. *History of Religions* 39, št. 3 (2000): str. 268–304.